

akkor, ha reá borús időben a hold világa be nem hatván, szerveinek tevékenysége megállapodik. És épen ezen érzékenyebbé válás oka az elfagyásnak, oka annak, hogy — míg a növény létlenségében — tehát sötétben — nagyobb hideget, talán — 6%-ot elviselt volna — most a holdvilágban, fokozottabb tevékenységben, tehát érzékenyebbé válva — 2—3%-ot sem viselhet el.

Kalmár Tivadar.

A t e h é n f a.

Ismeretes, hogy számos növények sejtédényei tejnemű folyadékkal telvék, mely folyadék az állati tejhez hasonlólag ugyan azon elemek ugyanazon módoni keveréke, azonban míg az állati tej a legártatlanabb és egészségesebb tápszerek egyike, addig ez némely növényeknél pillanat alatt ölü mérég, míg meg másoknál ez vagy ama vidék lakóinak áldásos nemtője gyanánt szerepel. A növények tejeinek gazdag különfélesége onnan van, hogy egyikben pár parány széneny vagy élenyvel több vagy kevesebb van mint a másikban s e két elemnek egymással egyesülése állítja elő amaz éltető vagy ölü nedvet.

Kitűnő tejet ad Humboldt és Bredermeier által Caracas parti hegyei közt felfedezett amerikai tehénfa, mely a sapotfélék (sapoteae) családjához tartozik. Ennek sejtjei gazdagon cukros tartalmu tejet vezetnek, mely a fahéjában tett bemetszés után bő mennyiségben folyik ki. A benszülötték mint jóízű és előnyös tápszert használják, kokus dióhéjba fogják fel s belé aprított kenyérral költik el. A fa termőhelyül nem kíván kövér talajt, sőt mi épen bámulatra méltó, pusztá sziklával is beéri, évenként két ízben négy hónapig esőt sem kap, levelei fonnyadtaknak látszanak s ágai mintha el volnának aszva és kihálva mégis annyi, oly jó és kövér tejet ad, hogy egész évekig elpótol 2 tehenet, feltéve természetesen azon eszélyes bánásmódot, hogy a megcsapolás által támasztott nyilást ismét bedugják.

Humboldt írja, hogy midőn Porto Cabellából az Aragua völgybe visszautazott, darab ideig a barbulai ültetvényen mulatott, hogy a nevezett tehénfát jobban kiismerje. E fa levelei egy lábnyi nagyságuk hosszukás hegyesek és szijjasok. Kevésbé húsos gyümölcse egy vagy két diót rejt. Ha megvágják, sűrű kövér tej folyik ki belőle mely tökéletes jóízű és kellemes balzsam illatu. Maga a nagytudós is ivott belőle este és reggel s legkisebb rosz hatását sem tapasztalta, tejének jóságából ki ahoz szokva nincs csak az von le valamit hogy kissé ragadós. Az ültetvény felügyelője azt mondá neki, hogy a rabszolgák azon időben midőn a tehénfa a legtöbb tejet adja, feltünően kövérebbek lesznek.

Ha e növénytej a léghatásának hosszasabb ideig ki van téve, akkor felszínén sárgás túrónemű álladék válik ki, mely 5–6 nap múlva savanyós és azután avasos izű lesz, gondosan elzárt edényekben azonban balszamos illatát a nélkül hogy legkevésbé változnék, megtartja.

Érdekesek Humboldt következő sorai „Azon nagyszámu nevezetes tünemények között, melyek utazásom alatt elő fordultak csak kevés tett rám oly élénk benyomást mint a tehénfa látása. Nincsenek ott az erdők pompás árnyai, folyamok fenséges menete sem örökös hóval fedett bércek, melyek annyira meghassanak. Csupán egy növénynedv néhány cseppje emlékeztet a természet mindenhatóságára és termékenységére. Sziklák száraz lejtőjén nő egy fa, melynek levelei szárazok és szijjasok, vastag fás gyökere küzdés után vergődhetik a kőzetek közé, lombját az év számos hónapjain át nem nedvesíti üdítő eső, ágai kihalt és elszáradtagnak látszanak s mégis ha törzsét megfurják az izletes tápláló tejet adja.

Legdusabb e tenyész forrás napkeltekor, ilyenkor minden felől jönnek hozzá a négerek és benszülöttek, hogy edényeikben tejet gyűjtsenek. Némelyek még a fa alatt kiürítik fazekuk tartalmát, míg mások a gyűjtött tejet gyermekeiknek viszik. Azt hinné az ember, hogy egy pástort lát, ki nyájának tejét osztogatja ki.“